

LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2002:17

*Perintökaaren velkavastuusäännöstön
uudistaminen*

Lausuntotiivistelmä

LAUSUNTOJA JA SELVITYKSIÄ 2002:17

*Perintökaaren velkavastuusäännösten
uudistaminen*

Lausuntotiivistelmä

ISSN 1458-7149
ISBN 952-466-080-6
Oikeusministeriö
Helsinki

KUVAILELEHTI

OIKEUSMINISTERIÖ

Julkaisun päivämäärä
28.8.2002

<p>Tekijät (toimielimestä: toimielimen nimi, puheenjohtaja, sihteeri)</p> <p>Lainsäädäntöneuvos Liisa Lehtimäki</p>	<p>Julkaisun laji Lausuntotiivistelmä</p>	
	<p>Toimeksiantaja Oikeusministeriö</p>	
	<p>Toimielimen asettamispäivä</p>	
<p>Julkaisun nimi Perintökaaren velkavastuusäännösten uudistaminen. Lausuntotiivistelmä</p>		
<p>Julkaisun osat</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Johdanto 2. Yhteenveto lausunnoista 3. Yleisiä arvioita 4. Yksityiskohtaiset huomautukset <p>LIITE: Luettelo lausunnonantajista</p>		
<p>Tiivistelmä</p> <p>Työryhmän mietintö perintökaaren velkavastuusäännösten uudistamisesta valmistui 12.12.2001.</p> <p>Oikeusministeriö pyysi 18.12.2001 mietinnöstä lausunnon yhteensä 30 viranomaiselta ja järjestöltä, joista 27 antoi lausunnon.</p>		
<p>Avainsanat: (asiasanat) perintökaari, kuolinpesä, velkavastuu, pesänselvittäjä, konkurssi</p>		
<p>Muut tiedot Yhteyshenkilö oikeusministeriössä Liisa Lehtimäki</p>		
<p>Sarjan nimi ja numero Lausuntoja ja selvityksiä 2002:17</p>	<p>ISSN 1458-7149</p>	
<p>Kokonaissivumäärä</p>	<p>Kieli suomi</p>	<p>ISBN 952-466-080-6</p>
<p>Jakaja Oikeusministeriö, lainvalmisteluosasto</p>		<p>Hinta</p> <p>Luottamuksellisuus Julkinen</p>
	<p>Kustantaja Oikeusministeriö</p>	

Sisällysluettelo

1. JOHDANTO.....	3
2. YHTEENVETO LAUSUNNOISTA	3
3. YLEISIÄ ARVIOITA	4
4. YKSITYISKOHTAISET HUOMAUTUKSET	8
4.1. Pesänselvitysvelat ja osakkaan vastuu pesän veloista	8
4.2. Pesän ylivelkaisuudesta ilmoittaminen.....	8
4.3. Pesänselvittäjän määrääminen.....	9
4.4. Pesänselvittäjän toimivalta ja julkisen haasteen käyttö.....	10
4.5. Kuolinpesän osakkaan velkavastuu	11
4.6. Osakkaan palautusvastuu.....	12
5. MUITA SEIKKOJA.....	13
LIITE	
Luettelo lausunnonantajista	14

1. JOHDANTO

Työryhmän mietintö perintökaaren velkavastuusäännöstön uudistamisesta valmistui 12.12.2001. Mietinnössä ehdotetaan, että kuolinpesän osakkaiden henkilökohtaisesta velkavastuusta pääsääntöisesti luovutaan. Osakkaiden vastuu vainajan veloista rajoittuisi yleensä vainajalta jääneeseen omaisuuteen.

Osakas voisi kuitenkin määrätyin edellytyksin joutua henkilökohtaisesti vastaamaan vainajan veloista. Vastuuseen voisi joutua perunkirjoitusvelvollinen osakas, joka on laiminlyönyt perunkirjoituksen toimittamisen, sekä osakas, joka on antanut perunkirjoituksessa väärän tiedon tai salannut jotakin. Silloinkin, kun henkilökohtainen velkavastuu syntyy tällaisella perusteella, osakas voisi vapautua vastuusta osoittamalla, ettei hänen laiminlyöntinsä tai menettelynsä ole aiheuttanut velkojalle vahinkoa. Jollei osakas voi tätä osoittaa, mutta kykenee näyttämään, että hänen aiheuttamansa vahinko oli pienempi kuin velan määrä, osakkaan vastuu rajoittuu tähän määrään.

Osituksen ja perinnönjaon suorittaminen ennen velkojen maksamista olisi edelleenkin kiellettyä. Vastoin kieltoa toimitettu ositus ja perinnönjako voitaisiin määrätä peruuntumaan osittain tai kokonaan. Osakkaan palautusvelvollisuudesta on ehdotukseen lisätty nykyistä tarkemmat ja selkeämmät säännökset. Pääsääntönä on, ettei palautusvelvollisuus voi koskaan ylittää osakkaan pesästä saaman omaisuuden määrää.

Velkojan oikeutta saada pesä pesänselvittäjän hallintoon ehdotetaan laajennettavaksi. Sen sijaan konkurssin käytettävyyttä ylivelkaisen pesän selvittämiseen ehdotetaan rajoitettavaksi. Pesänselvittäjän toimivaltuuksia laajennettaisiin niin, että pesänselvittäjä voisi päättää pesän varojen jakamisesta ylivelkaisessa kuolinpesässä silloinkin, kun varojen jaosta ei päästä velkojen kanssa sopimukseen. Kuolinpesän konkurssi olisi mahdollinen vain, jos sitä voidaan pitää tarkoituksenmukaisena menettelynä pesän varojen jakamiseksi velkojille.

Oikeusministeriö pyysi lausunnon mietinnöstä liitteessä luetelluilta viranomaisilta ja yhteisöiltä.

2. YHTEENVETO LAUSUNNOISTA

Lausunnonantajien enemmistö piti ehdotusta yleisesti perusteltuna ja kannatettavana.

Lausunnonantajien suhtautuminen pesän osakkaan velkavastuun rajoittamiseen jakautui jossain määrin. Lähes kaikki lausunnonantajat kannattivat ehdotusta. Ehdotusta puoltaneet lausunnonantajat kiinnittivät huomiota muun muassa siihen, että ehdotettu velkavastuusääntely vastaa nykyistä oikeuskäsitystä ja olisi paremmin sopusoinnussa yleisessä vahingonkorvausoikeudessa omaksuttujen periaatteiden, kuten täyden korvauksen periaatteen, rikastumiskiellon ja kohtuullisuuden kanssa. Lausunnonantajat pitivät perusteluna mietinnössä esitettyä näkemystä, jonka mukaan velkojaa ei tule asettaa parempaan asemaan kuin hän olisi, jos perittävä edelleen eläisi. Esiin tuotiin myös se, että nykyisen ankaran vastuun vuoksi on jouduttu turvautumaan epätarkoituksenmukaiseen virallisselvitykseen, jossa pesän varat ovat menneet kuluihin eivätkä velkojen maksuun. Lausunnonantajien enemmistö piti velkavastuun säilyttämistä ehdotetuin edellytyksin perusteltuna.

Velkavastuusäännösten uudistamista eivät kannattaneet Rovaniemen hovioikeus, Suomen Perimistöimistöjen Liitto r.y. ja Luottomiehet – Kreditmännens r.y. Rovaniemen hovioikeus kiirehti jäämistölainsäädännön kokonaisuudistusta ja totesi, ettei hovioikeuden tiedossa ole seikkoja, jotka antaisivat tässä vaiheessa aiheen velkavastuusäännösten erillisuudistukseen. Suomen Perimistöimistöjen Liitto r.y. piti nykyisiä säännöksiä henkilökohtaisesta velkavastuusta vapautumiseksi riittävinä ja kiinnitti erityisesti huomiota siihen, että ehdotuksen heikkous on preventiivisen vaikutuksen puuttuminen. Myös Luottomiehet – Kreditmännens r.y. totesi, että nykyisen järjestelmän preventiivinen vaikutus on kiistaton eikä järjestelmässä ole osoitettu merkittäviä epäkohtia. Käräjäoikeustuomarit r.y:n mielestä velkavastuusäännösten osalta uudistuksessa olisi valittava jäljempänä selostettava maltillisempi vaihtoehto.

Pesänselvittäjän toimivallan lisäämisestä lausunnonantajat olivat samaa mieltä. Huomiota kiinnitettiin muun muassa siihen, että konkurssimenettely ei ylivelkaisissa pesissä ole vastannut konkurssin tarkoitusta ja useimmiten konkurssi on liian raskas ja kallis menettely. Pesänselvittäjän toimivallan laajentamisen ja konkurssin käytettävyyden rajoittamisen arvioitiin selkeyttävän ja yksinkertaistavan menettelyä.

3. YLEISIÄ ARVIOITA

Sosiaali- ja terveysministeriö arvioi, että säännösten uudistaminen ehkäisisi kohtuuttomien velkaantumistilanteiden muodostumista velallisen kuoleman yhteydessä.

Maa- ja metsätalousministeriö pitää ehdotettuja muutoksia tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina ja toteaa, että velkojien oikeutta heikentävät ja vahvistavat elementit ovat mietinnössä sopivasti tasapainossa. Muutokset yksinkertaistavat jossain määrin pesänselvitysmenettelyä, mikä on perusteltua yksittäisen kansalaisen näkökulmasta.

Valtiovarainministeriöllä ei ole asian johdosta lausuttavaa.

Kouvolan hovioikeus katsoo, että muutokset osakkaan vastuusta kuolleen henkilön ja pesän velasta selventäisivät osakkaan asemaa. Erityisesti ehdotus poistaisi epäselvyyksiä, joita ylivelkaisissa pesissä on liittynyt konkurssin hakemiseen. Konkurssimenettely ei ylivelkaisissa pesissä ole vastannut konkurssin tarkoitusta.

Rovaniemen hovioikeus kiirehti jäämistölainsäädännön kokonaisuudistuksen vireille panemista. Jos osittaisuudistuksiin mennään, niiden tulee olla yhdenmukaisia insolvenssilainsäädännön tekeillä olevan uudistuksen kanssa. Tästä ei kuitenkaan ole ehdotuksessa riittävästi informaatiota. Hovioikeus kiinnittää huomiota siihen, että velkavastuuta koskevat korkeimman oikeuden ennakkotapaukset, joista osa on aiheutunut oikeuskirjallisuudessa olleista yllättävistä kannanotoista, ovat viime vuosina ohjanneet käytäntöä varsin vakiintuneeseen suuntaan. Yksittäisellä perillisellä on mahdollisuus valita velkavastuun laajuus joko pesän oikea-aikaisella luovuttamisella tai käyttämällä mahdollisuutta pesän jälkikäteiseen luovutukseen. Tästä järjestelmästä luopumiselle ei ole esitetty lähempiä perusteluja. Epäselväksi jää, mitkä ovat todelliset syyt, joiden vuoksi valintaan lähtökohtaisesti liittyvä vastuu poistettaisiin. Hovioikeus arvioi ehdotuksen aiheuttavan vähintään yhtä suuria tulkintaongelmia kuin nykyinen

laki etenkin aikaisemmin aiheutti. Velkavastuujärjestelmän kannalta tärkeinä uudistuskohteina voidaan pitää kuolinpesän hallinnon käynnistämistä koskevien säännösten uudistamista siten, että pesien hallinto saadaan toimimaan viivytyksittä asianmukaisesti ja että ylivelkaistenkin pesien selvitys saadaan päätökseen joustavasti pesänselvittäjäjärjestelmän avulla. Ensimmäiseen kysymykseen ehdotuksessa ei puututa. Jälkimmäistä koskevat ehdotukset ovat kannatettavia.

Oulun käräjäoikeus pitää ehdotettuja uudistuksia pääosin kannatettavina ja erityisen kannatettavana velkavastuusääntelyn uudistamista. Käräjäoikeus kiinnittää huomiota siihen, että yleisperusteluissa ei mainita velkojan oikeuden vaarantumista perusteena henkilökohtaisen vastuun syntymiselle.

Turun käräjäoikeus pitää osakkaan velkavastuun lieventämistä perusteltuna ja katsoo sen vastaavan nykyistä oikeuskäsitystä. Käräjäoikeus tuo kuitenkin esiin, että uusien säännösten mukana painostus perunkirjoituksen asianmukaiseen suorittamiseen ja oikeiden tietojen antamiseen vähenee oleellisesti. Jos pesän arvokas omaisuus jätetään ilmoittamatta ja jos velkojat eivät kykene näyttämään tällaista omaisuutta olleenkaan, velkojat eivät saa suoritusta velastaan. Todistustaakan kääntäminen ei auttane asiaa.

Verohallitus toteaa, että perintökaaren velkavastuusäännösten merkitys on verohallinnolle käytännössä melko vähäinen. Verolainsäädäntöön on kirjattu erityiset kuolinpesän ja perittävän veroja koskevat vastuusäännökset. Verohallitus pitää velkavastuusäännöstöön ehdotettuja muutoksia tarkoituksenmukaisina. Esiityksen sisältö vastaa pitkälti vainajan verovelkaa koskevia vastuusäännöksiä. Tällainen siviilioikeudellisten vastuusäännösten ja verolainsäädännössä olevien vastuusäännösten yhdenmukaisuus on omiaan selkeyttämään pesän osakkaan asemaa.

Rahoitustarkastus toteaa, että velkojainsuojanäkökohdat on huomioitu mietinnössä. Rahoitustarkastuksella ei ole huomauttamista siihen, että kuolinpesän osakkaiden henkilökohtaista velkavastuuta rajataan esitetyllä tavalla.

Valtiokonttori pitää uudistuksia hyvinä ja Valtiokonttorinkin kannalta kohtuusyillä perusteltavina. Valtiokonttori tuo kuitenkin esiin, etteivät oikeudelliset tai näyttökysymykset saisi muodostua liian vaikeiksi toteuttaa, jos pesän osakkaat tahallaan aiheuttavat velkojille vahinkoa. Toivottavaa on, että uudistukset vähentäisivät niitä perinnöstä luopumisia, jotka tehdään ainoastaan siitä syystä, että ylivelkaisen pesän osakkaat pelkäävät joutuvansa vastuuseen veloista. Luopumisen seurauksena ylivelkainen pesä on tullut valtiolle aiheuttaen kustannus- ym. hoito-ongelmia.

Kansaneläkelaitos pitää lainsäädännön uudistamista tavoitteiltaan ja perusteiltaan kannatettavana.

Kuluttajavirasto tuo esiin, että perintökaaren velkavastuujärjestelmä on kansalaisille yleisesti ottaen melko vieras. Talous- ja velkaneuvonnassa on käynyt ilmi, että yksityishenkilöt eivät tiedä oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan velkaisessa pesässä. On esimerkiksi esiintynyt tilanteita, joissa osakkaat ovat luottolaitoksen kehotuksesta sitoutuneet henkilökohtaiseen takausvastuuseen vainajan takausvastuun tilalle, vaikka osakkaiden olisi ollut järkevämpää rajoittaa vastuu jäämistöomaisuuden arvoon. Henkilökohtaisen velkavastuun uhka ei ole ehdotuksen mukaisissa

laiminlyöntitilanteissa kohtuuton, koska osakas voi rajoittaa vastuutaan oikaisemalla menettelynsä tai selvittämällä menettelynsä merkitys velkojan taloudelliseen asemaan.

Turun yliopiston oikeustieteellinen tiedekunta pitää nykyistä velkavastuujärjestelmää kohtuuttoman ankarana. Ehdotettu todistustaakan jako silloin, kun osakkaalle voi syntyä velkavastuu, on perusteltu. Muussa tapauksessa velkojan voisi olla vaikea näyttää vahinkoa toteen. Pesänselvittäjän valtuuksien laajentamisen seurauksena konkurssi jäisi käytettäväksi vain silloin, kun omaisuuden palauttaminen tulisi takaisinsaantisäännösten nojalla kysymykseen. Uudistus on perusteltu, koska nykyinen pakkokonkurssi on kallis ja vähentää velkojille jäävää osuutta pesän varoista. Julkisen haasteen hakeminen myös pesän velkojille on perusteltua, koska pesä on voinut olla ennen pesänselvittäjän määräämistä pidempäänkin osakashallinnossa. Tällöin pesänselvittäjä ei aina pysty luotettavasti selvittämään pesän velkoja. Toisaalta on paikallaan jättää pesänselvittäjälle harkintavaltaa, koska julkinen haaste pitkittää pesän selvitystä.

Yleiset oikeusavustajat ry pitää velkavastuusta luopumista mietinnössä esitetyn rajauksin osakkaiden kannalta oikeudenmukaisena ja uudistusta kaiken kaikkiaan tarpeellisenä. Käytännössä hyvin tarpeellinen on pesänselvittäjän oikeus päättää velkojille tulevista suorituksista tilanteessa, jossa kaikki velkojat eivät suostu akordiin.

Käräjäoikeustuomarit r.y. pitää pyrkimystä pesän osakkaiden henkilökohtaisen velkavastuun aiheuttamien kohtuuttomuuksien poistamiseksi perusteltuna. Yhdistys kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että ehdotus on omiaan johtamaan kohtuuttomuuteen velkojien kannalta tilanteessa, jossa pesän osakkaat ryhtyvät jäämistöomaisuuteen hyötymistarkoituksessa velkojien vahingoksi.

Suomen Hovioikeustuomarit r.y. kannattaa mietinnössä esitettyjä keinoja osakkaiden henkilökohtaisesta velkavastuusta aiheutuvien epäkohtien poistamiseksi. Erinomainen uudistusehdotus on, että osakkaiden velkavastuu rajoittuisi pääsääntöisesti jäämistöomaisuuden arvoon. Mietinnössä on velkojien asema otettu riittävällä tavalla huomioon. Myös ehdotetun kaltainen käännetty todistustaakka on kannatettava tilanteissa, joissa velkojan olisi perukirjan puuttumisen vuoksi useimmiten mahdotonta näyttää aiheutunutta vahinkoa. Pesänselvittäjän toimivaltuuksien laajentaminen on tarpeen, jotta menettelyä ylivelkaisissa kuolinpesissä voitaisiin keventää ja turhia konkurssihakemuksia välttää.

Suomen Pankkiyhdistys toteaa, että pankilla on velkojana useimmiten vakuus, joten uudistus ei ole pankkien kannalta kovin merkityksellinen. Sen sijaan ehdotus heikentää huomattavasti vakuudettomien velkojien asemaa. Pesänselvittäjän toimivallan laajentamista koskeva ehdotus on hyvä, koska yhden velkojan vastustaessa jakoa ainoa ratkaisu ei enää olisi raskas konkurssimenettely.

Takuu-Säätiön mielestä ehdotus toteuttaisi kuolinpesän osakkaiden henkilökohtaisesta velkavastuusta luopumisen toivotulla tavalla. Velkavastuusäännöstö selkiintyisi ja kevenisi esityksen mukaisesti toteutettuna. Toteutuessaan esitys saattaisi velkavastuusäännöstömme samalle tasolle kuin se on ollut Ruotsissa jo useita vuosia. *Suomen Kuluttajaliitto* kannattaa mietinnössä esitettyä velkavastuusäännösten uudistamista.

Kaupan Keskusliitto pitää ehdotusta velkavastuusäännöstön uudistamisesta kannatettavana ja katsoo sen vastaavan nyky-yhteiskunnassa voimassa olevaa käsitystä perinnönjättäjän ja perillisen omaisuuden ja velkojen käsittelystä. Myös ehdotus velkojan oikeudesta saada pesä pesänselvittäjän hallintoon nykyistä helpommin on kannatettava.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry pitää voimassa olevaa velkavastuusäännöstä velvoiteoikeudellisten periaatteiden vastaisena, koska se ei ota huomioon norminloukkauksen vakavuutta eikä vastuuvollisen taloudellista kantokykyä. Vastuun rangaistusluonteisuutta ei voida pitää hyväksyttävänä siviilioikeudessa. Ehdotukseen sisältyvien säännösten muutostarve on ilmeinen ja kiireellinen.

Suomen Yrittäjät kannattaa osakkaan henkilökohtaisen vastuun rajoittamista. Tarpeellisia ovat myös ehdotukset, joilla vastavuoroisesti tehostetaan velkojen suojaa, kuten mahdollisuus saattaa jäämistö viralliselvitykseen ja jakaa ylivelkaisen pesän varat mahdollisimman pienin kustannuksin.

Suomen Asianajajaliiton mielestä nykyisiä osakkaan velkavastuun perusteita voidaan pitää poikkeuksellisen ankarina varsinkin, kun järjestelmään ei sisälly erillistä kohtuullistamismenettelyä. Henkilökohtainen velkavastuu on kuitenkin perusteltua säilyttää ehdotuksessa tarkoitetuissa tilanteissa. Pesänselvittäjän toimivallan laajennus on kannatettava. Sen seurauksena konkurssia käytettäisiin vain silloin, jos pesässä on velkoja tai realisoitavia varoja tavanomaista enemmän, vainaja on eläessään harjoittanut elinkeinotoimintaa tai pesään on saatavissa varoja takaisinsaannilla. Ehdotetut muutokset ovat tarkoituksenmukaisia ja omiaan luomaan pesänselvityksestä selväpiirteisen ja tehokkaan menettelyn.

Suomen Lakimiesliitolla ei ole ehdotuksesta huomauttamista. Liitto toteaa, että nykyaikaisiin varallisuusosoikeudellisiin säännöksiin verrattuna nykyiset osakkaiden velkavastuuta koskevat säännökset vaikuttavat kokonaisuudessaan vanhentuneilta.

Suomen Perimistöimistöjen Liitto r.y. pitää nykyisiä velkavastuusta vapautumista koskevia säännöksiä riittävinä ja toteaa, että ehdotuksen heikkous on preventiivisen vaikutuksen puuttuminen. Osakas voi ottaa pesästä varoja tai salata omaisuutta ilman todellista sanktiota. Jos velkoja onnistuu selvittämään laittomat järjestelyt ja ryhtyy perimään saatavaansa pesään ryhtyneeltä osakkaalta, tämän ainoa riski on joutua pahimmassa tapauksessa palauttamaan pesästä ottamansa varat.

Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitolla ei ole mietinnön suhteen huomautettavaa.

Luottomiehet – Kreditmännens r.y. pitää selvänä, että jos henkilökohtainen velkavastuu poistetaan, vainajan velkojen selvittäminen vaikeutuu olennaisesti. Vahingonkorvausta vaativa velkoja ei pysty tarkasti osoittamaan osakkaiden menettelystä aiheutuneen vahingon määrää. Myöskään palautusvastuu ei käytännössä toimi, koska jaon kohdetta ei voida tarkasti selvittää. Käytännössä esiintyy tavan takaa tilanteita, joissa osakkaat toiminnallaan aiheuttavat velkojille vahinkoa, joten sanktioinnille on olemassa tarvetta. Velkavastuuta voitaisiin sovittaa vain jollain erityisellä ikä- tai terveydentilaperusteella.

4. YKSITYISKOHTAISET HUOMAUTUKSET

4.1. Pesänselvitysvelat ja osakkaan vastuu pesän veloista

Työryhmän ehdotuksen pääsisältö: Ehdotuksen mukaan pesän varoista voitaisiin maksaa vain kohtuulliset hautaus- ja perunkirjoituskustannukset sekä pesän hoidosta, hallinnosta ja selvittämisestä aiheutuneet kustannukset siltä osin kuin niitä voidaan pitää tarpeellisina. Nykyisessä laissa ei ole kustannusten hyväksyttävää rahamäärää tai muuta rajoitusta. Muutoksen tavoitteena on suojata vainajan velkojia, koska pesänselvitysvelkojen maksu vähentää muihin velkoihin käytettävissä olevia varoja.

Kun henkilökohtaisesta velkavastuusta ehdotetaan luovuttavaksi, lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös osakkaiden vastuusta pesän lukuun tehdystä velasta. Nykyisin osakas vastaa tällaisesta velasta, jos hän on joutunut vastuuseen vainajan veloista. Säännös koskisi vain tilannetta, jossa vastuusta ei ole sovittu eikä osapuolten tarkoitus ole muuten selvä. Tällöin pesän lukuun tehdystä velasta vastaisivat ne osakkaat, jotka ovat velan tehneet.

Maa- ja metsätalousministeriön mielestä perusteluja tulisi, jos se on mahdollista, täydentää selvittämällä lähemmin, mitä kohtuullisilla hautaus- ja perunkirjoituskustannuksilla tarkoitetaan.

Verohallitus kiinnittää huomiota siihen, että säännös, joka koskee osakkaan vastuuta kuolinpesän velasta, voi johtaa velkojan kannalta kohtuuttomiin tilanteisiin ja oikeudenmenetyksiin, kun sillä rajataan henkilökohtainen vastuu vain siihen osakkaaseen, joka on velan tehnyt. Lisäksi säännöksen sisältö täydessä merkityksessään selviää ainoastaan esityksen yksityiskohtaisista perusteluista. Verolakien nojalla vainajan kuolinpäivän jälkeen syntyvistä verovelvoista vastaa paitsi kuolinpesä, myös pesän osakkaat yhteisvastuullisesti varallisuudellaan. Tältä osin perintökaaren kuolinpesää koskevien vastuusäännösten soveltamisala olisi suppeampi kuin sovellettaessa erityislakina veronkantolakia ja verotusmenettelylakia.

Suomen Perimistöimijöiden Liitto r.y:n ja Luottomiehet – Kreditmännens r.y:n mielestä osakkaiden tulee vastata pesän lukuun tekemästään velasta kuin omastaan. Tilanne ei eroa esimerkiksi avoimen yhtiön velkavastuusta tai puretun yhtiön puolesta tehdyistä sitoumuksista.

4.2. Pesän ylivelkaisuudesta ilmoittaminen

Työryhmän ehdotuksen pääsisältö: Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka nojalla kuolinpesän ylivelkaisuudesta tulisi ilmoittaa vainajan velkojille. Tällä on haluttu vähentää velkojille turhasta perinnästä aiheutuvaa työtä ja kustannuksia. Nykyisin ilmoitusvelvollisuutta ei ole. Ehdotetulla säännöksellä on haluttu ohjata perillistahoa eikä ilmoituksen toimittamista ole ehdotettu tehostettavaksi sanktioilla.

Kouvolan hovioikeus esittää harkittavaksi ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnin sanktioimista. Tämä voisi olla tarpeen pesissä, joissa viralliselvityksen viivyttäminen

vaarantaa velkojien oikeuksia. Sanktio voisi turvata nopean virallisselvityksen esimerkiksi silloin, kun vainaja on ennen kuolemaansa siirtänyt omaisuuttaan ulkomaille. Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnin seuraamuksena voisi olla 21 luvun 2 §:n 2 momentissa ehdotettu velkavastuu.

Rovaniemen hovioikeus pitää ilmoitusvelvollisuutta myönteisenä ratkaisuna.

Kansaneläkelaitos pitää tärkeänä, että kuolinpesästä saadaan tarvittavat selvitykset, jotta velkoja voi arvioida, mihin toimenpiteisiin hänen tulee ryhtyä.

Suomen Pankkiyhdistys ehdottaa, että lakiin lisätään säännös ajasta, jonka kuluessa ilmoitus ylivelkaisuudesta on tehtävä.

Suomen Asianajajaliitto epäilee sanktiottoman ilmoituskäytännön olevan siinä määrin kirjavaa, että jatkossakin tietojensaanti edellyttää aktiivisuutta ja perintäyrityksiäkin velkojatalolta.

Suomen Perimistöimistojen Liitto r.y:n mielestä ilmoitus pesän ylivelkaisuudesta tulisi tehdä jo ennen perunkirjoitusta ja ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönti pitäisi sanktioida. Sanktioimattomana velvollisuus voi jäädä kuolleeksi kirjaimeksi. Velkojalle pitäisi myös taata mahdollisuus saada perukirja tiedokseen samassa yhteydessä kuin se toimitetaan verottajalle, jotta pesänselvittäjän hakeminen velkojan toimesta voisi olla todellinen mahdollisuus. Näihin seikkoihin kiinnittää huomiota myös *Luottomiehet – Kreditmännens r.y.*

4.3. Pesänselvittäjän määrääminen

Työryhmän ehdotuksen pääsisältö: Ehdotuksen mukaan laajennettaisiin velkojan oikeutta hakea kuolinpesän luovuttamista pesänselvittäjän hallintoon. Pääsääntöisesti pesänselvittäjä määrättäisiin, jos vainajan tai pesän velkoja sitä hakee. Näin ei kuitenkaan meneteltäisi tilanteessa, jossa hakijavelkojalla on saatavansa turvaava vakuus tai osakkaat tarjoavat hänelle sellaista. Mahdollisuutta määrätä pesän osakas pesänselvittäjäksi ehdotetaan rajoitettavaksi nykyisestä.

Kouvolan hovioikeuden mielestä edellytykset osakkaan määräämiselle pesänselvittäjäksi ovat hyviä.

Rovaniemen hovioikeus toteaa, että pesän osakkaan määrääminen pesänselvittäjäksi on käytännössä äärimmäinen poikkeus siitä pääsäännöstä, että pesänselvittäjän tulee olla esteeton. Uudistusehdotus olisi tältä osin näennäinen.

Turun käräjäoikeus ehdottaa, että osakas voitaisiin määrätä pesänselvittäjäksi, jos muut osakkaat eivät sitä vastusta eikä siihen ole erityistä vastasyitä. Tämä voisi olla sekä osakkaille että velkojille edullisempi lopputulos. Pesän osakaskin on pesänselvittäjänä vastuussa aiheuttamastaan vahingosta, joten velkojat pääsevät asianmukaiseen lopputulokseen, vaikka pesänselvittäjäksi määrätään osakas. Ongelmaksi jäävät vähävaraiset pesät, joissa varat eivät riitä pesänselvityskustannuksiin eikä kukaan pesänselvittäjän hakemiseen oikeutettu ota kuluvastuuta. Tällaisten pesien omaisuus jää heitteille ja velat selvittämättä. Ratkaisuvaihtoehtona voisi olla oikeusaputoimiston

lakimiehen määrääminen pesänselvittäjäksi. Velkojan hakemuksen torjumiseksi osakkaiden olisi annettava eikä vain tarjottava velkojalle vakuutta.

Suomen Hovioikeustuomarit r.y. kiinnittää huomiota siihen, että velkojen kuuleminen hakemuksesta edellyttää, että velkoja on tietoinen hakemuksesta. Tuomioistuimilla ei ole mahdollisuuksia selvittää vainajan velkoja, ellei perukirjaa ole laadittu.

Suomen Pankkiyhdistys ehdottaa, että turvaava vakuus määriteltäisiin perintökaaressa samalla tavalla kuin takauslain 20 §:ssä, jonka mukaan luotonantajalla ei olisi velvollisuutta hyväksyä muuta kuin ulosottolain 3 luvun 20 §:n 3 momentissa tarkoitetun yhteisön antamaa takausta.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry:n mielestä vakuutta koskevaa säännöstä tulisi tarkistaa niin, että osakkaiden tarjoaman vakuuden ei tarvitsisi ylittää pesän nettovarallisuuden arvoa. Vakuusjärjestelyjen osalta osakkaan vastuuta ei saisi kasvattaa yli pesän varojen arvon.

4.4. Pesänselvittäjän toimivalta ja julkisen haasteen käyttö

Työryhmän ehdotuksen pääsisältö: Ehdotuksen mukaan pesänselvittäjä voisi jakaa velkojen maksunsaantijärjestystä noudattaen kuolinpesän varat silloinkin, kun jaosta ei saada aikaan sopimusta velkojen kanssa. Tällaisen menettelyn kustannukset jäävät vähäisemmiksi kuin konkurssissa. Nykyisin ylivelkaisen pesän varat voidaan jakaa vain sopimusjakona ja jollei sopimusta saada aikaan, jää konkurssi ainoaksi menettelyvaihtoehdoksi.

Konkurssisääntöön ehdotetaan muutosta, joka estäisi kuolinpesän asettamisen konkurssiin silloin, kun pesänselvittäjän hallinto on konkurssia tarkoituksenmukaisempi vaihtoehto ylivelkaisen pesän selvittämiseksi. Tällainen tilanne voi olla, jos pesässä on velkoja ja realisoitavia varoja tavanomaista enemmän tai vainaja on eläessään harjoittanut elinkeinotoimintaa taikka pesään on saatavissa lisää varoja takaisinsaannilla.

Lakiin ehdotetaan otettavaksi säännös, joka mukaan pesänselvittäjä olisi velvollinen hakemaan julkista haastetta ylivelkaisessa pesässä, jollei se ole ilmeisen tarpeeton. Pesänselvittäjällä olisi siten harkintavaltaa sen suhteen, onko julkinen haaste välttämätön vainajan tai pesän velkatilanteen selvittämiseksi.

Rovaniemen hovioikeuden mielestä pesänselvittäjälle asetettu joutuisuusvelvoite on vakiintuneen käytännön muuttamista uuden sanamuodon puitteisiin. Myös viittaus julkiseen haasteeseen (21 luvun 5 §) on tarpeeton, koska asia on muutoinkin selvä. Sen sijaan pesänselvittäjän päätösvallan laajentaminen ja erityisen moitemenettelyn liittäminen pesänselvittäjän päätöksiin ylivelkaisissa pesissä ovat kannatettavia ehdotuksia.

Turun käräjäoikeus arvioi, että uusien säännösten perusteella pesänselvittäjät hakenevat julkisia haasteita selvästi enemmän kuin aikaisemmin. Tämä lisää jonkin verran alioikeuksien työtä.

Suomen Asianajajaliitto tuo esiin, että ehdotettu säännös näyttäisi merkitsevän julkisen haasteen hakemisen lisääntymistä, mutta perustelut viittaavat siihen, ettei tarkoituksena ole ollut olennaisesti laajentaa julkisen haasteen käyttöä. Useimmissa tapauksissa pesänselvittäjä saanee luotettavan selvityksen osakkailta ja jäämistöasiakirjoista. Esityksessä pesänselvittäjältä edellytetään joutuisuutta, julkinen haaste merkitsee taas selvityksen pitkittymistä. Vanhentumisasetuksen 7 §:n osalta olisi syytä selventää, koskeeko perunkirjoituksen päättymisestä laskettava yhden kuukauden määräaika myös pesänselvittäjää. Nykyisen tulkinnan mukaan pesänselvittäjä voi pyytää julkista haastetta koska tahansa. Tämä olisi syytä todeta säännöksessä.

Suomen Perimistöimistöjen Liitto r.y. ehdottaa, että myös velkojalla tulisi olla oikeus hakea kuolinpesän asettamista konkurssiin, jollei pesänselvittäjää ole määrätty.

4.5. Kuolinpesän osakkaan velkavastuu

Työryhmän ehdotuksen pääsisältö: Kuolinpesän osakkaan henkilökohtaisesta velkavastuusta ehdotetaan pääsääntöisesti luovuttavaksi, jolloin osakkaiden vastuu vainajan veloista rajoittuisi yleensä vain pesän varoihin. Nykyisinkin osakkaat vastaavat lähtökohtaisesti vainajan veloista vain pesän omaisuudella, mutta tilanne voi käytännössä muodostua toiseksi. Laissa säädetyin edellytyksin osakkaat voivat joutua henkilökohtaiseen vastuuseen vainajan veloista.

Ehdotuksen mukaan osakas voisi edelleenkin joutua vastaamaan henkilökohtaisesti vainajan veloista, mutta vain laissa säännellyissä kahdessa tapauksessa. Vastuuseen voisi joutua peruskirjoitusvelvollinen osakas, joka on laiminlyönyt perunkirjoituksen toimituttamisen sekä osakas, joka on tahallaan antanut perunkirjoituksessa väärän tiedon tai salannut jotakin. Silloinkin, kun henkilökohtainen velkavastuu tällaisella perusteella syntyy, osakas voisi vapautua vastuusta osoittamalla, ettei hänen laiminlyöntinsä tai menettelynsä ole aiheuttanut velkojalle vahinkoa. Jollei osakas onnistu tätä osoittamaan, mutta voi näyttää, että hänen aiheuttamansa vahinko oli pienempi kuin velan määrä, osakkaan vastuu rajoittuu tähän määrään.

Oulun käräjäoikeus esittää harkittavaksi, onko 21 luvun 2 §:n 2 momenttiin tarpeen lainkaan sisällyttää ilmaisua ”vaarantaa velkojan oikeutta”. Tämä perustuu siihen, että jo pelkästään 2 §:n 3 momentti, jonka perusteella osakkaan vastuu rajoittuu vahingon todelliseen määrään, johtaisi siihen, ettei mikä tahansa väärä tieto voi johtaa 2 momentissa tarkoitettuun vastuun syntymiseen. Samalla vältettäisiin kokonaisuus, johon vaarantamisen (2 momentti) ja vain todellisen vahingon korvaamisen (3 momentti) periaatteiden yhteen kytkeminen johtaa. Vaarantaminenhan ei käsitteellisesti sisällä vahinkoa aiheuttavia tilanteita.

Turun käräjäoikeuden mielestä säännöstä (21 luvun 2 §:n 2 kohta) tulee selventää niin, että osakkaan väärä ilmoitus koskee pesän taloudelliseen asemaan vaikuttavaa seikkaa. Sanat ”tästä määrästä” (3 momentti) tulee korvata sanoilla ”aiheuttamastaan vahingosta”. ”Tästä määrästä” on epämääräinen ja korvattavissa täsmällisemmällä sanonnalla.

Valtiokonttori kiinnittää huomiota siihen, etteivät oikeudelliset tai näyttökysymykset saisi muodostua liian vaikeiksi toteuttaa, jos pesän osakkaat tahallaan aiheuttavat vahinkoa velkojille.

Käräjäoikeustuomarit r.y. tuo esiin, että osakkailla, joiden yksinomaisessa hallinnassa kuolinpesä on, saattaa usein olla pyrkimys sen varojen saamiseen velkojien edut syrjäyttäen. Tätä pyrkimystä ei ole omiaan torjumaan säännös, jonka mukaan ”kiinnijäämisen” ainoa seuraamus on palautusvelvollisuus omaisuuden arvolla, sekin vasta mahdollisesti todisteluvaikeuksia sisältävän oikeudenkäynnin jälkeen. Ehdotettu järjestelmä ei riitä, vaan vaatisi tuekseen kriminalisointisäännöksen esimerkiksi velallisen rikoksia koskevaan rikoslain 39 lukuun. Yhdistys katsoo kuitenkin edelleen, että uuteen kriminalisointiin ei tulisi mennä vaan pitäisi turvautua edelleen nykyisenkaltaiseen siviilioikeudelliseen sanktiointiin.

Käräjäoikeustuomarit r.y. ehdottaa, että:

- pääsääntöisesti vastuu vainajan veloista koskee vain hänen kuolinpesänsä varallisuutta,
- pesän osakkaat joutuvat henkilökohtaiseen vastuuseen vain velkojien vahingoksi suorittamastaan jäämistöomaisuuteen ryhtymisestä taikka perinnönjaon tai osituksen toimittamisesta ennen perittävän velkojen maksamista,
- perunkirjoitusvelvollisuuden tai perinnönluovutuksen laiminlyönti johtaisi henkilökohtaiseen velkavastuuseen vain tilanteessa, jossa laiminlyönti on tehty tarkoituksessa välttää pesän velkojen maksamista tai on ollut omiaan johtamaan tuollaiseen lopputulokseen ja
- henkilökohtaisen vastuun sisältävään säännökseen otetaan sovittelusäännös, jossa korostetaan osakkaiden toiminnan moitittavuutta.

Suomen Pankkiyhdistys esittää, että laissa täsmennettäisiin yhteisvastuullisuutta, jos väärin tietojen antamiseen syyllistyy monta osakasta.

4.6. Osakkaan palautusvastuu

Työryhmän ehdotuksen pääsisältö: Osituksen ja perinnönjaon suorittaminen ennen velkojen maksamista olisi ehdotuksen mukaan edelleenkin kiellettyä. Tuomioistuin voisi pesänselvittäjän kanteesta määrätä vastoin kieltoa toimitetun osituksen ja perinnönjaon peruuntumaan osittain tai kokonaan. Osakkaan palautusvelvollisuudesta lakiin ehdotetaan otettavaksi nykyistä tarkemmat ja selkeämmät säännökset. Pääsääntönä on, ettei palautusvelvollisuus voi koskaan ylittää osakkaan pesästä saaman omaisuuden määrää.

Turun käräjäoikeuden mielestä velkojien oikeuksien turvaamiseksi kanneoikeus tulisi sallia myös velkojille. Kanneoikeus olisi tärkeä ainakin sellaisissa pesissä, joihin saadaan omaisuutta ainoastaan palautuskanteella. Palautuskanteen onnistumisen perusteella harkittaneen uudestaan pesänselvittäjän tarpeellisuus.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry pitää tarpeellisena ehdotuksen täydentämistä normilla, joka määrittäisi palautusvelvollisen omaisuuden arvon alenemiseen liittyvän riskin tilanteessa, jossa omaisuus ei ole tallella. Oikeudenmukaiselta ei tunnu periaate, jossa omaisuus aina arvostetaan sen

omistusoikeuden siirtohetkellä olleen arvon mukaan (ks. perintökaaren 6 luvun 5 §) vaan huomioon tulisi ottaa suhdanteista tai muista rakenteellisista syistä johtuva omaisuuden arvon aleneminen.

5. MUITA SEIKKOJA

Valtiokonttori kiinnittää huomiota siihen, ettei Suomen lainsäädäntö tunne poikkeusta perunkirjoitusvelvollisuudesta edes vähävaraisissa pesissä. Muissa pohjoismaissa asiaan on olemassa erilaisia ratkaisuja, Ruotsissa riittää sosiaalilautakunnalle tehtävä ilmoitus. Meillä käytännössä paras taho toimittamaan perillisittä kuolleen varattoman henkilön perunkirjoitus olisi kotikunta. Kunnan sosiaalitoimi vastaa jo nykyisinkin hautauskustannuksista, jollei pesässä ole niihin varoja. Kunta voisi muutenkin vastata pesän lopputoimenpiteistä ja sosiaalilautakunnalle tehtävä ilmoitus Ruotsin mallin mukaisesti voisi olla käytännöllinen vaihtoehto. Myös *Takuu-Säätiö* kyseenalaistaa tarpeen laatia perukirja varattomissa tai vähävaraisissa kuolinpesissä ja esittää harkittavaksi, voitaisiinko meilläkin ottaa samanlainen käytäntö kuin Ruotsissa, jossa riittää sosiaalilautakunnalle tehtävä kuolinilmoitus ja todistus pesän vähävaraisuudesta. Tällä helpotettaisiin oikeusaputoimistojen työtaakkaa ja välttyttäisiin turhilta perunkirjoituskuluilta. Myös turhat perintätoimet varattoman kuolinpesän osakkailta vältettäisiin.

Käräjäoikeustuomarit r.y. toteaa, että ehdotuksella on asianosaiskuluja kasvattava vaikutus monimutkaistuvan säännösten vuoksi. Todistelukysymykset tulevat merkityksellisemmiksi ja oikeudenkäynnit kalliimmiksi. Muutoksella on myös valtiontaloudellisia vaikutuksia, kun tuomareiden työpanosta sitoutuu uudentyyppisiin asioihin. Kuolinpesien konkurssien käsittelystä vapautuva työpanoksen säästö jäänee vähäisemmäksi kuin uudet jutut työpanosta vaativat.

Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto ry esittää, että nyt kun perintökaari avataan muutoksille, olisi syytä sisällyttää hallituksen esitykseen jo aiemmin annettu esitys suosiolahjasäännöksen muuttamisesta sekä selvittää myös perintökaaren 25 luvun soveltamisen laajentaminen perinnönjaon ohella ositustilanteisiin.

Valtiovarainministeriö
Sosiaali- ja terveysministeriö
Maa- ja metsätalousministeriö

Kouvolan hovioikeus
Rovaniemen hovioikeus
Oulun kärjäoikeus
Turun kärjäoikeus

Verohallitus
Rahoitustarkastus
Valtiokonttori
Kansaneläkelaitos
Kuluttajavirasto

Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta
Lapin yliopisto

Yleiset oikeusavustajat ry
Kärjäoikeustuomarit ry
Suomen Hovioikeustuomarit ry

Suomen Pankkiyhdistys
Suomen Rahoitusyhtiöiden yhdistys ry

Takuu-Säätiö
Velkaneuvonta ry
Suomen Kuluttajaliitto ry
Kaupan Keskusliitto
Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
Suomen Yrittäjät ry
Suomen Asianajajaliitto
Suomen Lakimiesliitto ry
Suomen Perimistöimistöjen Liitto
Suomen Vakuutusyhtiöiden Keskusliitto ry
Luottomiehet-Kreditmännens ry

Lausuntoa eivät antaneet Lapin yliopisto, Suomen Rahoitusyhtiöiden yhdistys ry ja Velkaneuvonta ry.

Y:\yks\PK.LAUSUNTOTIIVISTELMÄ